

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Nordens Mytologi eller Udsigt over Eddalæren for dannede Mænd der ei selv ere Mytologer

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "Nordens Mytologi eller Udsigt over Eddalæren for dannede Mænd der ei selv ere Mytologer", i Grundtvig, N. F. S.: *Grundtvigs værker*, Faculty of Arts, University of Aarhus. Onlineudgave fra Grundtvigs Værker: https://tekster.kb.dk/text/gv-1808_93A-intro-shoot-idm332.pdf (tilgået 30. juli 2024)

Anvendt udgave: Grundtvigs værker

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs CC0-erklæringen](#)

Indhold og komposition i Nordens Mytologi

Grundtvigs overordnede idé med *Nordens Mytologi* er, at den nordiske mytologi kan betragtes som et skuespil i fem akter, der udfolder "det herligste Seiersdrama" (s. VIII). Når man læser værket, er det navnlig i begyndelsen ikke helt let at se de enkelte akter for sig. Slutningen på 3. akt er dog angivet som Lokes fængsling (s. 128-29), og 5. akt rummer Ragnarok (s. 134). Synsvinklen er for det meste anti-euhemeristisk, dvs. i opposition til den græske filosof Euhemerus' af lære om, at guderne blot var mennesker, der blev hædret og dyrket efter deres død. For Grundtvig er der forskel på guder og mennesker.

Overordnet set er der tre tendenser i afhandlingen. Først er der en linje gennem næsten hele værket, som går fra konkret kilderedejelse til visioner om digtekunstens frisættende evner. Dernæst er der en episk-dramatisk fremdrift i afsnit to, som søger at udfolde det kronologiske forløb, som Grundtvig finder i *Vølvens Spådom*. Endelig findes en kristen tendens, der gennemsyrrer hele fremstillingen og ser kristendommen som afløseren efter Ragnarok.

Nordens Mytologi regnes for det vigtigste værk i Grundtvigs tidligste forfatterskab og er grundigt behandlet i forskningen, fx Scharling 1947, Lundgreen-Nielsen 1980, Nielsen 1996 og Auken 2005. Det opsamler en række af de tanker om den nordiske mytologi, som Grundtvig offentliggjorde i tidskriftartikler i 1806 og 1807, nemlig "Lidet om Sangene i Edda" i *Ny Minerva* september 1806; "Om Asalæren" i *Ny Minerva* maj 1807; "Et Par Ord i Anledning af det forkyndte Sørgespil: Signe" i *Ny Minerva*, juni 1807; og "Om Oehlenschlägers Baldur hiin Gode" i *Ny Minerva*, december 1807.

Tilegnelsesdigt

Nordens Mytologi indledes med et tilegnelsesdigt til justistråd Christen Pram. Dets metrum rummer en metatekstuel hilsen til Prams eget digt med nordisk motiv, *Stærkodder* fra 1785. I Grundtvigs digt, der ganske vist på overfladen er en hyldest til digteren Pram, beskriver han ubeskedent sig selv som den, der i nattemørket kan se det ægte og store i fortidens digtning:

- 1 "Naar Solen er sjunken fra hvælvede Bue
Med ildige, straalende, blændende Glands;
Naar Skinet afløser den mægtige Lue;
Da aabnes for henfarne Tider min Sands.
Naar Drauger omride de jævne Høie,
Da aabnes, da skuer, da funkler mit Øie,
Jeg vandrer blandt Guder, blandt Helte i Nord" (s. [III]).

Digtet er genoptrykt i *Kvædlinger* 1815, s. 41-43.

Metriske oplysninger

Omfang: 6 strofer a 7 vers.

Versemaal: amfibrakisk (en amfibrak består af en tryksvag, en trykstærk og en tryksvag stavelse:).

Stavelsesantal: 12 11 12 11 12 12 11.

Rimfølge: ababccx: a ♀, b ♂, c ♀ x ♂. Verslinjer med mandlig udgang (b og x) er ufuldstændige amfibraker.

Den sidste verslinje, der ikke rimer på andre, er med til at give digtet noget forventende eller uindfriet.

Fortalen

Efter tilegnelsesdigtet følger en fortale, dateret 28. oktober 1808, og endelig kommer selve

afhandlingen, som består af en kort indledning (s. 1-12) og tre store 'afdelinger' (s. 13-205). I fortalen skriver Grundtvig, at anden afdeling er den vigtigste, og at første og tredje kun er til for den andens skyld (s. XVIII). Midterdelen fylder da også mest (s. 31-150) og består af en række af Grundtvigs egne digte sammen med gengivelser af eddastof og prosastykker, der genfortæller emner fra de gamle eddadigte.

I fortalen (s. VII-XXII) skuer Grundtvig tilbage på tidligere danske digteres udnyttelse af det oldnordiske stof og vurderer dem i forhold til, hvor dybt de har forstået stoffets storhed. Det er for Grundtvig ikke nok, at digterne tager emner op fra mytologien, de skal også *forstå* den. De digtere, han nævner, er Johannes Ewald, Jens Baggesen og Christen Pram. Baggesen "stod og staar som en Kæmpe mellem Dværgene" (s. XII), hvormed der dog netop ikke tænkes på Johannes Ewald eller Pram. Sidst, men ikke mindst nævnes Adam Oehlenschläger, der bedømmes mildest, skønt Grundtvig anser sig selv for at være en bedre mytolog end han.

"Dispositionen for hele fremstillingen er taget fra *Völuspá*, der står for ham [Grundtvig] som det ældste og mest hedenske eddadigt" skriver Lundgreen-Nielsen (1980, s. 255). Eftersom *Völuspá* er det eddadigt, der tidsmæssigt strækker sig over længst tid (flere verdensaldre), kan det i sig rumme alle de andre eddadigte, der hver for sig kun beretter et lille udpluk af den store og sammenhængende historie, hvis skæbne nornerne styrer. Og da selv aserne i dette digt går under ved Ragnarok, må der være en vilje bag, som er højere end deres, nemlig Alfaders. Alfader lader blot sin vilje komme til syne gennem nornerne. Grundtvig formulerer det således:

"men vi behøve ei smaalig at sanke Vidnesbyrd, da hele Asalæren vidner om det fulde Herredømme, som Nornerne (Urd, Verand og Skuld) Alfaders vise Døttre, udøvede over Aserne" (s. 14).

Erkendelsen af dette kan også dateres i hans dagbøger. Den 12. juni 1807 står der: "Alt er Norners Værk" (Dag og Udtogsbøger 1 1979, s. 404).

Endelig gør Grundtvig i fortalen op med en meget tidlig kristen opfattelse af asatroen, der går ud på, at der har eksisteret flere 'Odin'er', hvoraf den tredje og sidste var et menneske, der indvandrede fra Lilleasien til Norden omkring Kristi fødsel (s. [VII]). Denne opfattelse kan man finde belæg for allerede i *Snorres Edda*.

Indledningen: hovedkilderne til den nordiske mytologi

I indledningen omtaler Grundtvig de vigtigste af de oldislandske kilder til sin fremstilling. Gennemgangen af hovedkilderne suppleres i det følgende med oplysninger, der ikke fremgår af *Nordens Mytologi*.

Sæmunds Edda

Når Grundtvig taler om *Sæmunds Edda*, mener han den samling af gude- og heltedigte, der i dag går under navnet *Den ældre Edda* og rummer ti gudedigte og nitten heltedigte. Den er blevet til på Island omkring år 1200 og blev nedskrevet på oldislandsk. Den ældste kendte nedskrift af *Den ældre Edda* står i det såkaldte Codex Regius fra 1200-tallet. Biskop Brynjólfur Sveinsson på Skálholt (Island), der skrev på lærd nylatin med Ole Worm i København og Stephanus Stephanus i Sorø, fik dette håndskrift i hænde i 1643; og i 1662 modtog kong Frederik 3. det som gave.

Peder Hansen Resen havde i 1665 udgivet de to vigtigste af den ældre Eddas digte, *Vølvens Spådom* (oldis. *Völuspá*) og *Den højes tale* (oldis. *Hávamál*), på latin og oldislandsk (Resen 1665a og 1665b), mens en større videnskabelig udgave først så dagens lys med den arnamagnæanske kommissions udgave, hvis første bind udkom 1787. Dette bind indeholdt de vigtigste af gudedigtene, men netop ikke *Vølvens Spådom*, der først var med i bind 3, som udkom 1828.

Bertel Sandvig havde oversat *Sæmunds Edda* i 1783-1785 under titlen *Forsøg til en Oversættelse af Sæmunds Edda*, og af Grundtvigs bogfortegnelse fra 1805 fremgår det, at han ejede et eksemplar af denne oversættelse.

Vølvens Spådom

Eddadigtet *Vølvens Spådom* er det første og næstlængste (66 strofer) digt i *Eddaen*. Det fortæller i mægtige syner om Verdens historie fra før skabelsen til efter undergangen, Ragnarok, hvor alt genopstår i harmoni. Det rummer samtidig et væld af hentydninger til begivenheder, der omtales i andre eddadigte. En vølv, dvs. en spådomskyndig kvinde, tvinges af Odin til at røbe den sammenhængende verdensplan. Centralt i digtet står fortællingen om Balders død og forsoningen i den nye verden mellem ham og hans drabsmand, Høder. For Grundtvig står *Vølvens Spådom* som det vigtigste og mest omfattende af eddadigtene, netop fordi det rummer det lange forløb fra urtid over Ragnarok til fremtid. I hans optik bliver det derfor overordnet alle de andre eddadigte, hvis fortællinger Grundtvig prøver at strukturere i en indbyrdes tidsfølge, der er underordnet den, han ser i *Vølvens Spådom*.

Hyndlas Sang

Også *Hyndlas Sang* står i *Den ældre Edda*. I *Hyndlas Sang* søger Freja oplysninger hos vølven Hyndla om Ottars slægtskabsforhold. Mere end 80 navne nævnes sammen med en oversigt over verdens gang. Denne lille del af digtet kaldes derfor indimellem for "Den korte *Vølvens Spådom*" (strofe 29-44 ud af 50 strofer i alt).

Alvismal

Eddadigtet *Alvíssmál* eller *Sangen om Alvis* rummer i 35 strofer fortællingen om, hvordan Thor en nat ville hindre en klog dværg (navnet Alvis betyder den al-vise) i at blive gift med sin datter. Alvis havde ellers fået lovning på hende. Thor stiller ham en lang række spørgsmål om mytologiske emner; og Alvis er så forhuppet på at svare korrekt, at han glemmer, at han som dværg ikke kan tåle dagslys. Da solen står op, bliver Alvis til sten, og giftermålet er dermed forhindret. Grundtvigs begejstring for digtet skyldes nok mindre handlingen end den omstændighed, at det rummer en del mytologisk viden.

Snorres Edda

Snorres Edda kaldes ofte også *Den yngre Edda* eller *Den prosaiske Edda*. Den skylder den lærde Snorre Sturluson sit navn, idet han i 1220'erne sammenstillede dens enkelte afsnit og forsynede den med en fortale. Denne fortale, der udelades i mange udgaver, rummer en opsummering både af den kristne skabelsesteologi (som den udfolder sig i de første Mosebøger), af dele af den antikke mytologi og sagnverden og af den nordiske mytologi og sagnhistorie. I fortalen jævnfører Snorre fx Thor med Jupiter og lader Saturn kalde sig selv Njord. Han lader Odin udvandre fra Tyrkiet og drage op gennem Europa, inden han slår sig ned i Norden. Der redegøres også for afstammingsforholdene for de nordiske kongeslægter volsunger, skjoldunger og ynglinger. *Snorres Edda* rummer derudover en genfortælling i prosa med verscitater af mange af de nordiske myter samt en håndbog i skjaldedigtning.

Dette værk udkom første gang på tryk i P.H. Resens udgave fra 1665 på islandsk med oversættelse til dansk og latin og med forklarende og ofte også litteraturhenviseende fodnoter på latin.

Grundtvig regnede *Den ældre Edda* for den mest betydningsfulde og ville derfor kun inddrage *Snorres Edda*, for så vidt dens indhold ikke stred imod *Den ældre Eddas* udsagn (s. 2). Det samme gælder for Saxos *Gesta Danorum* (da. *Danernes Bedrifter*). Om sit indtryk af *Snorres Edda* har Grundtvig skrevet i et dagbogsnotat fra 24. juni 1807: "Jeg fik Snorres Edda, harmedes over den men fandt dog Lidet i samme" (*Dag- og Udtogsbøger* 1979 1, s. 406).

Endelig omtaler Grundtvig kort de senere skjaldekvad og de islandske sagaer, hvis tekster og emner kun berøres sporadisk i *Nordens Mytologi*.

Grundtvig søger i *sine* gendigtninger at holde sig fri af Sandvigs gendigtninger/oversættelser fra henholdsvis 1779 og 1783-85. I punktcommentaren til de enkelte strofegendigtninger er væsentligere forskelle omtalt.

Oversigt over anvendelsen af de oldnordiske forlæg

Flemming Lundgreen-Nielsen har lavet en optælling af, hvor megen gendigtning/oversættelse af eddadigte *Nordens Mytologi* rummer. Det drejer sig om:

- *Vølvens Spådom*: 16 strofer, 2 vers
- *Ægirs Gæstebud*: 7½ strofe
- *Trymskvadet*: 7 strofer, 2 vers
- *Grimners Sang*: 6½ strofe
- *Balders Drømme*: 3½ strofe
- *Hyndlas Sang*: 3 strofer
- *Vaftrudners Sang*: 2½ strofe
- *Hymers Kvæde*: 2½ strofe
- *Skirners Færd*: 1 strofe (hele digtet har dog givet inspiration til Grundtvigs digt "Freis Kærlighed").
- Skjaldedigte: 3 strofer

(jf. Lundgreen-Nielsen 1980, s. 259).

Første Afdeling

Her følger en kort omtale af bogens hovedafsnit og af Grundtvigs egne digte, der bryder den løbende prosafremstilling.

Første afdeling begynder med et længere citat fra Tacitus' *Germania* om guderne i det gamle Nord og rummer en mere eller mindre skematisk opremsning af gudernes navne. Tacitus omtaler både de kendte som Odin og Thor og de mindre kendte som Hnos og Hlin; han fortæller om deres indbyrdes relationer og om, hvem der blev dyrket, og hvem der ikke havde knyttet kult til sig.

Anden Afdeling

Denne afdeling er efter Grundtvigs egen mening den vigtigste og giver da også gennem en række småfortællinger i prosa med indlagte strofer et overblik over de nordiske guders gøren og laden, stillet op som et næsten sammenhængende, episk forløb (ikke dramatisk, som Grundtvig selv påstår). Her bygger Grundtvig først og fremmest på eddadigtene *Vølvens Spådom*, *Hyndlas Sang*, *Skirners Færd* og *Sangen om Gråskæg*. Desuden er der en omdigtet version af slutningsdigtet fra "Om Asalæren" (Grundtvig 1807c, fra s. 184, linje 2 f.n. til s. 187, linje 17 f.o. – med undtagelse af s. 186, lin. 7-14). Dette bringes i *Nordens Mytologi* 1808, s. 146-149. Endelig rummer afdelingen to store, selvstændige digte, der også er blevet genoptrykt senere. Det drejer sig om:

Nornernes Fødsel (s. 38-49)

For Grundtvig er nornerne sat i verden for at udføre Alfaders vilje. Første strofe opsummerer hovedpointen, at asernes syndefald går ud på, at de har samkvem med jætterne:

- 1 "Fra høibygte Himle,
Fra guldtakte Gimle
Saa Alfader ned.
Paa yndige Sletter
Gik Aser med Jetter
I syndige Fred."

Som i *Maskeradballet i Dannemark* (Grundtvig 1808a) kritiseres trangen til luksus og vellevned (strofe 4-5). Den afsluttende strofe 11 er lagt i munden på nornerne. Heri tilkendegiver de, at

- 1 "Det Tagne skal stivne
Det misbrugte Givne
Skal renses i Død."

Med andre ord: Asernes død og undergang er uundgåelig.

Digtet er genoptrykt i *Kvædninger* 1815, s. 43-46, med tilføjede noter, der bl. a. oplyser, at det blev til samtidig med *Maskeradballet* (1808a), dvs. januar-februar 1808.

Metriske oplysninger

Omfang: 11 strofer a 6 vers.

Versemaal: amfibrakisk (en amfibrak består af en tryksvag, en trykstærk og en tryksvag stavelse:).

Stavelsesantal: 6 6 5 6 6 5;

Rimfølge: aabccb: a ♀, b ♂, c ♀. De mandlige rim (b) er ufuldstændige. a- og c-rimene er parrim; b-rimet er klamrerim om c-rimet.

De forholdsvis korte verslinjer efterligner norrøn digtning, men stroferne følger ganske slavisk det angivne mønster. Grundtvig angiver selv i fodnoten på s. 40, at "Disse Linier stande som Prøve paa den Stil hvori jeg agter at genreise Volas Tempel!".

Freis Kærlighed (s. 76-113)

"Freis Kærlighed" er som sit oldnordiske forlæg et digt, hvor berettende afsnit veksler med dramatiske scener i monolog- og dialogform. Hos Grundtvig er der sågar egentlige regibemærkninger. Det bygger udelukkende på eddadigtet *Skirners Færd*, der handler om vanen (guden) Frejs forelskelse i den underskønne jættedatter Gerd (eller Gerda). Frej sender sin skosvend (tjener) Skirner af sted for at fri til Gerd, men hun lader sig ikke lokke af de gaver, han medbringer. Først med trusler får Skirner aftalt et elskovsmøde mellem Gerd og Frej. Guderne mister ved denne frierfærd det sværd, som Frej skulle have haft ved Ragnarok, hvor den store kamp mellem jætter og guder skal finde sted. Dette sværdtab bliver samtidig optakten til Ragnarok.

Allerede i Grundtvigs anmeldelse af Jens Møllers gendigtning af det samme eddadigt, som hos Møller havde fået titlen "Skirners Reise", havde Grundtvig forsøgt sig med at oversætte udvalgte passager. Grundtvig kaldte sin anmeldelse "Lidet om Sangene i Edda", og den var blevet trykt i tidsskriftet *Ny Minerva* september 1806 (som udkom i slutningen af oktober 1806). Men hvor han i 1806 – navnlig på ordplanet – søgte at holde sig så tæt til det oldislandske forlæg, at rytme og bogstavrim kom i anden række, veksler han i 1808 den tilstræbt norrøniserende stil med mere moderne versemaal, begyndende med letløbende trefodsjambe.

I modsætning til eddadigtet, hvor (elskogs)mødet blot aftales, afsluttes Grundtvigs version dramatisk med Freis og Gerdas forening i lunden, som kommenteres af et par fugle og Lokes triumferende:

¹ "Saa grov jeg i Mørke
For Aser en Grav."

I den udformning, digtet har fået i *Nordens Mytologi*, er det blevet genoptrykt selvstændigt og med en tilføjet fortale i *Kvædninger* 1815, s. 47-85. Heri skriver Grundtvig, at digtet er 'indflettet' i *Nordens Mytologi* og dermed formentlig er ældre end resten af håndbogen. Det deri indeholdte syn på de hedenske guder kan sandsynligvis føre det helt tilbage til 1806, dvs. samtidig med anmeldelsen af Møllers gendigtning.

Grundtvig som oversætter, et toleddet eksempel

I modsætning til artiklen "Lidet om Sangene i Edda", hvor Grundtvig decideret prøvede at gendigte i eddastil, rummer *Nordens Mytologi* mange forskellige vers- og strofeformer, de fleste i ikke-norrøniserende stil.

I 1806 havde Grundtvigs oversættelse på samme tid trukket i to retninger, en arkaiserende og en moderniserende. Til det arkaiserende hørte, at Grundtvig på ordplanet havde søgt at holde sig så tæt til det

oldislandske forlæg, at rytme og bogstavrim kom i anden række. Men når rytme og bogstavrim blev underprioriteret, trak det samtidig i modsat retning, den moderniserende.

Grundtvig kunne fx også ombryde en mening, der strakte sig over flere verslinjer, så sammenhængen blev lettere at forstå for hans samtids læsere, altså modernisere. Han kunne samtidig oversætte næsten ordret, så udtrykket virkede gammeldags og gav allusioner til andre ældre tekster, altså arkaisere. Fx oversatte Grundtvig Gerds afvisning:

- 1 Jeg og Frei,
Medens vort liv varer,
Bygge aldrig sammen
("Lidet om Sangene i Edda", 1806, s. 298).

Dette var en oversættelse af:

- 1 Ne við Freyr,
Megan okkat fiör lifir
Byggiom bædi saman
(fra strofe 20 i Den Arnamagnæanske Kommissions udgave 1 1787, s. 78).
- 1 (Ej [skal] vi to, Frej [og jeg],
Medens vores livskraft lever
Begge bygge sammen (oversat af GV)).

Originalteksten begynder med en nægtelse "Aldrig [eller: ikke] med Frej...", hvilket i Grundtvigs fordanskning mister sin afstandtagende emfase, men til gengæld bliver mere mundret. Heroverfor bruges i samme strofe "Bygge sammen", der med betydningen "bo sammen" giver mindelser om en af folkevisernes formler for ægteskab. Dette er delvis i modstrid med Grundtvigs egne intentioner, der gik ud på kun at beholde "saare faa af de gamle Vendinger" (1806, s. 287). I samme linje undgår Grundtvig da også det oplagte bogstavrim i "Byggiom bædi", der som vist kunne have været oversat til "bygger vi begge".

I 1808 lyder den tilsvarende passage:

- 1 Medens Vi leve,
Ei tør jeg bygge
Sammen med Frei. (s. 97)

Her er Grundtvig både mere fri og mere moderne. Meningen er stadig den samme, men Grundtvig har løsrevet sig så meget fra originalen, at han i højere grad har turdet bytte om på elementerne. Samtidig er rytmen blevet daktylisk-trokæisk, hvor den i 1806 var norrøniserende med to eller tre trykstærke stavelser pr. verslinje (som det oldislandske versemål, fornyrdslag).

Metriske oplysninger

"Freis Kærlighed" er et dramatisk digt i fire afdelinger (scener), skrevet i vekslende versemål. Det indledende digt består af 22 strofer à 4 vers.

Versemål: jambisk.

Stavelsesantal: 7 6 7 6.

Rimfølge: abab: a ♀, b ♂.

De fleste replikker følger en opbygning med varieret længde på de enkelte afsnit og varierende antal strofer. Stroferne, der kan være er på 8 verslinjer eller mere, er oftest opbygget i en daktylisk-trokæisk kortform med kun to trykstærke stavelser pr. verslinje: 4 5 4 5 eller 4 4 5 5 stavelser med krydsrim eller parrim, begge skiftevis mandlige og kvindelige: abab: a ♀, b ♂, eller aabb: a ♀, b ♂.

Desuden er flere partier i urimede rytmiske strofer med daktylisk-trokæisk toslagsrytme, fx

- 1 "Samledes Aser
Alle paa Thinge,
Komme Asynier
Alle til Stævne" (s. 86).

Dette lille citat giver mindelser om en næsten omkvædsagtigt genkommende passage i eddadigtet *Vølvens Spådom* (i strofe 6, 9, 23, 60).

Indimellem kan de korte verslinjer afbrydes af passager med amfibrakiske verslinjer (4 trykstærke stavelser, både mandlig (ufuldstændig) og kvindelig udgang).

Tredje afdeling

Tredje afdeling rummer det, Grundtvig kalder fabellæren, dvs. fortællinger om gudernes mere dagligdags liv og "Gudernes Symboler og Eiemon [dvs. ejendele]".

Det kan forekomme uklart, hvori forskellen på gudelære og fabellære består hos Grundtvig. Men han taler om, at fabellæren i modsætning til gudelæren rummer de mytologiske digteres refleksioner over naturen og gudernes omgivelser: "Nordens Gudelære var ei opstaaet ved Refleksion over Fænomenernes Indtryk paa de ydre Sandser, men fremsprunget ved *Livets* og *Tidens* umiddelbare Beskuelse" (s. 152). Med andre ord er gudelæren mere abstrakt, mens fabellæren rummer de fortællinger og fortolkninger, der viser guderne som agerende i situationer (i tid og rum), ikke kun som væsener eller abstraktioner.

Desuden rummer afsnittet – trods Grundtvigs indledende bemærkninger om dets mindre vigtige status – tre betydningsfulde selvstændige digte. De er da også alle senere blevet genoptrykt i Grundtvigs levetid, og et par stykker har været klassikere i gymnasieundervisningen.

Til allersidst kommer en lille oversigt over guders og gudinders tilnavne, de fleste kenninger, dvs. poetiske omskrivninger, der hentyder til myter om de forskellige guder. Alle disse er hentet fra Resens udgave af Snorres Edda fra 1665 (blad Cc recto-Dd2 verso). Ved de relevante steder er der i punktkommentarerne gjort rede for denne afhængighed.

Asken Yggdrasil (s. 155-158)

I nordisk mytologi er asken Yggdrasil verdenstræet, hvis krone når op i Asgård, og hvis rødder rækker ned i en underverden, hvor de vandes af hvidt slam, som nornerne gyder over dem. I midten findes menneskenes land, Midgård. Så længe asken består, består verden også. I vældige syner forkynder Grundtvig, at hans samtidige ved deres holdning og opførsel har indflydelse på, om asken skal gå under eller bestå:

- 1 "Tidens Sønner! Vil I stride
Lumskelig ved Ormes Side
- 2 [...] Asken raver,
Naar den falder, den begraver
Eder til en evig Død."

Digtet er med sin pessimistiske opfattelse af samtiden beslægtet med både *Maskeradballet i Dannemark* (1808a) og digtene i forlængelse heraf, "Med bange Anelse jeg stirred" (privat til Christian Molbech, maj 1808) og "I Anledning af mit Syns Mistydning" (i *Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn* nr. 66, 1808).

Digtet er genoptrykt i *Kvæddlinger* 1815, s. 86-89.

Metriske oplysninger

Omfang: 13 strofer a 7 vers.

Verse mål: trokæisk.

Stavelsesantal: 7 8 7 8 7 7 8.

Rimfølge: ababccx: a ♂, b ♀, c ♂, x ♀.

Den sidste verslinje, der ikke rimer på andre, er med til at give digtet noget forventende eller uindfriet.

Duggen (s. 188-191) og Honningduggen (s. 191-192)

I forbindelse med digtene "Duggen" og "Honingsduggen" kommer man ikke uden om Langeland, hvor Grundtvig havde forelsket sig (se afsnittet om Langeland og Valkendorfs Kollegium), og hvor han skrev de første mytologiske værker, der blev udgivet (se afsnittet om Det tidlige trykte forfatterskab).

"Duggen" bygger på fabel nr. 14 i Resens eddaoversættelse, hvori der står, at duggen fra Ygdrasil er biernes føde: "Den Dugg som deden aff de Greener falder, kaldis Honnings Regn, oc der aff opholdis Byerne [dvs. bierne]" (blad G verso). Samtidig er Grundtvigs digt en programmatisk fremstilling af Friedrich Schellings historiesyn (Lundgreen-Nielsen 1980, s. 264). I "Duggen" opnår digterjeget den indsigt, som Grundtvig – ligesom Schelling – stræbte efter, nemlig at se historie og natur forenet:

¹ "Historie da og Natur sig forene
I sluttede Favn under Ygdrasills Grene."

Disse begreber er dybt forbundne, fordi de begge er åbenbaringer af det Evige (Scharling 1947, s. 96).

Det er let at læse digtene som selvbiografiske — og det er de i vist omfang også. "Paa Dig hviler Stenen, jeg hvilede paa", lyder tiltalen til øen Langeland. Stenen eksisterer stadig og fremvises endnu af de lokale på Langeland (Holt, Madsen og Borup u.å.: 1955, s. 80-81). Men det vigtigste er de erkendelser, digterjeget erhverver sig. Disse erkendelser rækker ud over både Schellings historiesyn og den (i alle ordets betydninger) romantiske forestilling om kærlighedens forløsende og indsigtsskabende kraft (Auken 2005, s. 139-145).

Digtene er genoptrykt i *Kvæddinger* 1815, s. 91-94 og 94-95.

Metriske oplysninger — Duggen

5 digt afsnit af vekslende længde og opbygning med korte og lange linjer i amfibrakisk rytme, evt. med pause i slutningen af vers med mandlig udgang (en amfibrak består af en tryksvag, en trykstærk og en tryksvag stavelse:).

Kortlinjerne består af to amfibraker (den sidste ufuldstændig ved mandlig udgang); 5 eller 6 stavelser. Langlinjerne består af fire amfibraker (den sidste ufuldstændig ved mandlige rim); 11 eller 12 stavelser.

Rimene er mandlige eller kvindelige; og der optræder både parrim og krydsrim, såvel i de lange som i de korte linjer.

Metriske oplysninger — Honningduggen

4 digt afsnit af vekslende længde og opbygning med korte og lange linjer i amfibrakisk rytme, evt. med cæsur i slutningen af vers med mandlig udgang (en amfibrak består af en tryksvag, en trykstærk og en tryksvag stavelse:).

Kortlinjerne består af to amfibraker (den sidste ufuldstændig ved mandlige rim); 5 eller 6 stavelser. Langlinjerne består af fire amfibraker (den sidste ufuldstændig ved mandlige rim); 11 eller 12 stavelser.

Rimene er både mandlige og kvindelige; og der optræder både parrim og krydsrim, både i de lange og i de korte linjer.

Odins Kvad (s. 199-204)

Dette digt og de efterfølgende forklaringer bygger på mindre afsnit fra eddadigtet *Hávamál* (da. *Den højes Tale*), i hvilke Odin stjæler skjaldemjøden fra jætterne, og Odin ofrer sig til sig selv. Grundtvig mener dog, at det første afsnit om skjaldemjøden ikke oprindeligt har hørt til her. Det episk-dramatiske digt er lagt i munden på Odin. Herudover er der metatekstuelle referencer til Jens Baggesens gendigtning af samme myte, "Odins Reise til Dovre eller Poesiens Oprindelse" (1785). Men hvor Baggesen især fokuserede på det komiske element, fx ved let gennemskuelige anakronismer, lægger Grundtvig hovedvægten på digtermjødens bevidsthedsudvidende egenskaber i en dualistisk præget verden:

- ¹ "Forglemmelsens Fugl over Drikken hensvæver
Og sætter sig fast paa den Drikkendes Læber;
Til Himlen Han løftes og Jorden er glemt."

Hvor forlægget, strofe 12-13 i eddadigtet *Hávamál* taler om en glemselshejre, hvis evner kan opsummeres i talemåden om, at "hvor øllet går ind, går forstanden ud", poetiserer Grundtvig fuglen med: "hensvæver" og "Til Himlen Han [dvs. den drikkende] løftes", en tanke, der gentages i den afsluttende strofe:

- ² "Med Skjalde i Norden
Jeg [dvs. Odin] deler min Drik;
Da løses fra Jorden
Det fængslede Blik."

Denne indsigt i digtekunstens forløsende og ophøjende magt findes netop kun svagt udviklet i det oldislandske forlæg, men ligger i tråd med romantikkens syn på kunstnere som formidlere mellem mennesket og det guddommelige, udtrykt ved, at Odin stadig vil dele digtermjøden med digterne. Digtet "Odins Kvad" er det sidste og vigtigste i rækken af selvstændige digte i *Nordens Mytologi*. Det samler og udbygger de indsigter, der er opnået i de foregående digte, idet bevægelsen går fra det almene, tilværelsens opståen, kærlighedens veje og vildveje over foreningen af historie og natur til potenseringen i poesien. At poesien stod på det mest ophøjede stadi, blev allerede fremført i Anden Afdeling, hvor det om asalæren og dens poesi hedder, at den er

"en herlig, betydningsfuld Digtning, oprundet af den uimodstaaelige Trang til at løse Tilværelsens Gaade, som gennem alle Tidsaldere drev, og driver end alle store Siele ud over Sandsernes Kreds" (s. 141).

Den sande digter er et geni i steffensk forstand, således som Steffens beskriver det i niende og sidste forelæsning af *Indledning til filosofiske Forelæsninger* (se også afsnittet om Henrich Steffens).

Fortsættelsen af den afsluttende strofe indeholder også en slags hierarkisk tredeling af digtekunstens udøvere: først den skæggede 'brage' (dvs. åndfulde digter), dernæst (de gode) skjalde og endelig dværgene, der blot kan gentage (som epigoner).

Grundtvig fremhæver desuden, at jætterne søger at få menneskene til at glemme, at poesi kom fra guderne, som også menneskene stammede fra. Hermed får Grundtvig gjort (de bedste af) digterne til en slags frelserskikkelser, der kan få mennesket tilbage på det rette spor, efter at jætterne har lokket dem bort derfra.

Digtet er genoptrykt i *Kvædlinger* 1815, s. 97-101, sammen med et tillæg s. 101-102.

Metriske oplysninger

Omfang: 11 strofer a 7 vers.

Versemål: amfibrakisk (en amfibrak består af en tryksvag, en trykstærk og en tryksvag stavelse:).

Stavelsesantal: 6 5 6 5 12 12 11.

Rimfølge: ababccx: a ♂, b ♀, c ♂, x ♀; b-verslinjerne og x-verslinjerne har mandlige rim og er således ufuldstændige.

Samlet karakteristik af *Nordens Mytologi*

Rønning har betegnet *Nordens Mytologi* som det sted, hvor romantikken får sit gennembrud i den historisk-

mytologiske forskning (Rønning 2:1 s. 81). Dette udsagn har sin berettigelse, men mangler en forståelse af, at Grundtvigs sammentænkning af mange nordiske eddamyter til ét helt, dramatisk forløb også rummer en kristen fortolkning, der kun indirekte kommer frem. I det nemlig aserne blev udsendt af Alfader for at gøre det af med det, der er skabt af Ymers krop (massen), må aserne — i kraft af deres 'syndefald', dvs. fraterniseringen med jætterne, bl.a. udtrykt ved vanen Frejs kærlighed til jættedatteren Gerd — gå under, for at verden efter Ragnarok kan genopstå i en mere paradisiske tilstand. Derfor lyder det hos Grundtvig:

“Da den vilde formløse Masse havde selv udviklet sig til Liv, kunde Alfader ei lade en Verden blive, der hel, som i sine mindste Dele bar hans Billede, før det onde selvtagne Liv var forgaaet” (s. 143).

For Grundtvig står den klassiske græsk-romerske mytologi i modsætning til den nordiske, fordi de nordiske gudemyter har en indbyrdes sammenhæng, mens der ved Middelhavet kun er spredte episoder og mindre indbyrdes sammenhæng mellem de forskellige historier, der fortælles i gudemyterne (s. [XXIV] og s. 21). Hermed kommer den nordiske mytologi for Grundtvig til at stå over den klassiske, en opfattelse, som det er ham meget vigtigt at få udbredt.

Samtidig vil Grundtvig ved hjælp af Alfaderbegrebet tolke den nordiske mytologi ind i en forståelsesramme, der både giver plads til asatroen og kristendommen, uden at asatroen mister det guddommelige. I en periode, hvor en euhemeristisk gudsopfattelse længe havde været fremherskende, får Grundtvig reddet asatroen ud af en sækularisering og over i en kristen forståelsesramme.

* Siden den græske oldtids Euhemeros har det været almindeligt at forstå guddomme som historiske personer, der (fejlagtigt) blev dyrket som guder efter deres død. Opfattelsen, der også kaldes euhemeristisk, har gjort det muligt at forholde sig til hedenske guder inden for en kristen fortolkningsramme. Allerede hos Snorre kan man se denne opfattelse udfoldet.

Nordens Mytologi skal ses i sammenhæng med Grundtvigs andre værker fra perioden. Danmark var hårdt trængt efter bombardementet af København 5. september 1807; og Grundtvig søgte på alle måder at pirke til nationalfølelsen, se også indledningen til *Maskeradeball*et i *Dannemark* (1808a).

Selv om Grundtvig i fortolkning går ud over det, han finder især i *Den ældre Edda*, er han i de refererende passager ofte så tæt på sit forlæg, at det – hvis det ikke lige var, fordi han skelner mellem prosaisk og poetisk form – er svært at se, hvor han genfortæller, og hvor han gendigter.

“Den gamle, aandrige Digter”

“Den gamle åndrige digter”, som Grundtvig omtaler s. 142, er hans egen fiktive figur, som hjælper ham til at forstå oprindelsen til asalæren. Denne gamle digter skabte på sin vis 'Asalæren'. Grundtvig skriver med *Nordens Mytologi* en ny eller egen litteraturhistorisk myte over den nordiske mytologi og fortsætter op til sin samtids litteraturhistorie (inkl. ham selv). “Den gamle åndrige digter” er et dristigt og suverænt gæt fra Grundtvigs side, som han tror fuldt og fast på, så snart han har formuleret det, fordi han føler, at han er den gamle hednings efterfølger. Skønt Grundtvig i *Nordens Mytologi* skyder med skarpt imod Snorres euhemerisme, er opfindelsen af denne gamle åndrige digter en slags indirekte indrømmelse til euhemerismens fornuftsretning i religionsvidenskaben.